LE PARTI COMMUNISTE FRANÇAIS DANS LA LUTTE CONTRE LE COLONIALISME. Recueil de textes présentés et commentés par Monique Lafon. Editions Sociales, Paris, 1962, 212 p.

De-a lungul a peste patru decenii de existență, Partidul Comunist Francez s-a făcut cunoscut ca un consecvent luptător pentru cauza clasei muncitoare, ca singurul apărător al adevăratelor interese naționale ale Franței, dovedindu-și, în același timp, fidelitatea față de ideile internaționalismului proletar. N-a existat nici un domeniu al vieții sociale în care să nu se fi resimțit bogata activitate a comuniștilor francezi. Prestigiul de care se bucură în țară și în afara granițelor naționale, stima și dragostea cu care este înconjurat P.C.F. este tocmai rezultatul acestor zeci de ani de luptă activă, de eforturi neîntrerupte pentru pace și progres social, pentru democrație și măreția Franței.

O latură importantă a activității multilaterale desfășurată de P.C.F. este lupta împotriva robiei coloniale, avîndu-se în vedere că „Partidele comuniste și muncitorești — cum se subliniază în Declarația din aprilie 1964 a P.M.R. — sînt unanime în a aprecia uriașa importanță a mișcării de eliberare națională ca una din marile forțe revoluționare ale contemporaneității, care contribuie la adîncirea contradicțiilor sistemului mondial capitalist, la accentuarea continuă a superiorității socialismului, democrației și păcii asupra forțelor imperialismului, reacțiunii și războiului, la schimbarea înfățișării lumii" [1]. Volumul *Partidul Comunist Francez în luptă împotriva colonialismului*, de care ne ocupăm constituie tocmai o mărturie grăitoare a strădaniilor comuniștilor francezi pentru combaterea, prin toate mijloacele, a politicii coloniale a cercurilor imperialiste franceze. Culegerea de față, privind perioada istorică de după 1945, înmănunchează importante documente ale P.C.F. în problema colonială, fragmente din articole și cuvîntări, în aceeași chestiune, ale unor militanți ai partidului ca M. Thorez, J. Duclos, R. Garaudy, J. Vermeersch, Léon Feix, R. Barbé, E. Fajon etc. Textele sînt prezentate și comentate de Monique Lafon, care a făcut parte multă vreme din grupul membrilor comuniști în Adunarea Națională a Uniunii Franceze. Numeroasele sale intervenții în cadrul acestei Adunări [2], privitoare la satisfacerea aspirațiilor legitime la o viață liberă și la independență a popoarelor coloniale, au găsit un ecou favorabil în opinia publică progresistă franceză și au întrunit aprecieri elogioase și sprijin din partea deputaților populațiilor din teritoriile de peste mări.

Lucrarea este adresată, înainte de toate, cititorilor din țările coloniale sau din statele recent eliberate și de aceea a fost precedată de o parte introductivă în care

[1] *Declarație cu privire la poziția P.M.R. în problemele mișcării comuniste și muncitorești internaționale*, adoptată de Plenara lărgită a C.C. al P.M.R. din aprilie 1964, E.P., Buc., 1964, p. 42.

[2] *Journal officiel de la République Française, Débats de l'Assemblée de l'Union Française*, nr. 20/10. III. 1949, p. 332—334; nr. 25/8. IV. 1949, p. 437—348; nr. 29/29. III. 1950, p. 661—662 și nr. 51/22. VII. 1950, p. 1110—1111; nr. 48/7. XI. 1952, p. 1071; nr. 12/25. II. 1953, p. 257—258.

se explică, în linii generale, doctrina comunismului, insistîndu-se asupra unei importante teze marxiste, verificată de practica socială, şi anume că „nu este liber un popor care asupreşte alte popoare". Din cuprinsul lucrării, rezultă clar principiile călăuzitoare care au stat la baza activităţii P.C.F. în problema colonială. Ele sînt evidenţiate paralel cu trecerea în revistă a multiplelor acţiuni întreprinse de comunişti împotriva sistemului de asuprire colonială.

P.C.F. a considerat întotdeauna mişcarea de eliberare naţională ca aliata proletariatului din metropolă în lupta contra duşmanului comun — grupările monopoliste ale imperialismului francez. Legătura strînsă dintre lupta popoarelor coloniale şi lupta poporului francez, necesitatea solidarităţii de luptă între clasa muncitoare franceză şi popoarele din cuprinsul imperiului colonial al Franţei — constituind una din ideile dominante care se desprind din lucrare — au fost arătate de P.C.F. încă din 1932. „Fiecare lovitură dată burgheziei franceze de către fraţii noştri indochinezi sau algerieni, se sublinia la Congresul al VII-lea al P.C.F. [3], este un ajutor direct pentru mişcarea noastră. Şi invers, fiecare lovitură dată de noi burgheziei noastre este un ajutor direct pentru sclavii pe care ea-i oprimă în coloniile „sale". Proletarii din metropolă şi popoarele asuprite din colonii trebuie să se sprijine reciproc împotriva duşmanului comun... Este necesar să declarăm că noi, comuniştii francezi, dorim să luptăm cu toate forţele pentru eliberarea popoarelor asuprite de imperialismul francez".

P.C.F. a urmat constant această linie de luptă împotriva colonialismului. Încă în perioada antebelică, partidului comunist nu i-au lipsit ocazii pentru a-şi exprima deschis poziţia sa anticolonială şi a acorda sprijin încercărilor popoarelor din colonii de a-şi cîştiga prin luptă independenţa naţională. Este demnă de consemnat, pe această linie, atitudinea P.C.F. faţă de războaiele coloniale din Siria şi Maroc de la jumătatea deceniului al III-lea al secolului nostru ca şi poziţia adoptată faţă de evenimentele din Indochina din anii 1927—1930 [4].

După al doilea război mondial, cînd mişcarea de eliberare naţională cunoaşte un avînt fără precedent, lupta anticolonială a P.C.F. cunoaşte o amploare şi mai mare, solidaritatea de luptă cu popoarele dornice să-şi dobîndească independenţa manifestîndu-se, cum reiese clar din lucrarea ce o prezentăm, sub forme tot mai variate. Ea era înlesnită şi de succesele forţelor democratice din Franţa primilor ani de după Eliberare. Criticînd recomandările conferinţei de la Brazzaville în problema colonială [5], care mărturiseau intenţia cercurilor guvernamentale franceze de a menţine vechile rînduieli coloniale, deputaţii comunişti din Adunarea Constituantă au luptat pentru definirea într-un mod nou a raporturilor dintre metropolă şi teritoriile de peste mări. Partidul Comunist n-a precupeţit nici un efort pentru a face din Uniunea Franceză „o Uniune democratică şi frăţească de oameni liberi şi egali". (p. 24) [6]. Ca rezultat al presiunii forţelor democratice, şi, în primul rînd, a comuniştilor, Constituţia din 1946 [7] înscria, referitor la raporturile dintre Franţa şi popoarele dependente,

---

[3] *Le Parti Communiste Français dans la lutte contre le colonialisme*, p. 15—16 (în continuare trimiterile la această lucrare se vor face în text); vezi şi Léon Feix, *Quarante ans de lutte anticolonialiste*, în «Cahiers du communisme» (mai departe se va cita prescurtat *Cah. du comm.)*, nr. 12/1960, p. 1904.

[4] ***История международного рабочего и национально-освободительного движения***, г. VII, 1917—1939 г., Изд. ВПШ и АОН при ЦК КПСС, М, 1962. стр. 76—77, 495; **М. С. Лукая**, *Республика Риф*, М, Изд. Вост. лит., 1959, 209; ***Marcel Cachin vous parle***, **Edition Sociales, Paris 1959, p. 125—145.**

[5] **Н. Н. Молчанов**, *Внешняя политика Франции* (1944—1954), Госполитиздат М, 1959, стр. 107—108; l'Humanité 21.III.1945.

[6] Amănunte pentru problemele Uniunii Franceze, vezi în Léon Feix, *Le problème de l'Union entre la France et les pays d'outre-mer*, p., 1956; François Borella, *L'évolution politique et juridique de l'Union Française depuis* 1946, P., 1958, 498 p.; R. Barbé, *Les problèmes de l'Union Française*, în «Cah. du comm.» nr. 10/1946, p. 971—979; idem, *Ou va l'Union Française*, în «Cah. du comm.», nr. 5/1947, p. 399—412.

[7] Н. Н. Молчанов, ***Четвертая Республика***, Соцекгиз, М, 1963, стр. 96—98. *Конституция и законодательные акты Французской Рехсподлики*, М, 1958, стр. 44' **A. Grosser**, ***La IV-e République et sa politique extérieure***, P., 1961, p. 248.

unele dispoziţii care constituiau un element de progres faţă de trecut. Constituţia condamna colonizarea fondată pe arbitrariu, interzicea folosirea forţelor Franţei împotriva libertăţii popoarelor, proclama egalitatea de drepturi fără deosebire de rase, garanta exerciţiul libertăţilor democratice pentru popoarele de peste mări, stabilea pricipiul libertăţii pentru aceste popoare de a se administra singure în viitor. Ea constituia o „Adunare aleasă" în fiecare teritoriu din Uniunea Franceză, admiţînd, în acelaşi timp, posibilitatea unei evoluţii politice a populaţiilor de peste mări către o viaţă tot mai liberă, prin schimbarea statutului ţărilor respective (p. 25).

O dată cu regruparea mai puternică a forţelor de dreapta, cu întărirea reacţiunii, dispoziţiile Constituţiei Republicii a IV-a, susceptibilă de îmbunătăţiri, n-au mai fost respectate. Colonialiştii nu vroiau să renunţe la privilegiile coloniale, nu se puteau împăca în chestiunea colonială cu acceptarea principiilor susţinute consecvent de către comunişti şi, în consecinţă, au continuat făţiş politica caracteristică de violenţă faţă de popoarele din colonii [8]. Astfel a început seria războaielor coloniale, a provocărilor colonialiste de tot soiul şi a represiunilor sîngeroase împotriva populaţiilor din teritoriile Uniunii Franceze.

În noile condiţii de consolidare a forţelor reacţiunii, învingînd numeroase greutăţi, P.C.F. a continuat să susţină revendicările legitime ale popoarelor din colonii, solidarizîndu-se cu lupta dreaptă a acestora. El a rămas consecvent în problema combaterii colonialismului, accentuînd că legăturile dintre Franţa şi teritoriul de peste mări trebuie să fie stabilite pe baza negocierilor între guvernul francez şi reprezentanţii autorizaţi ai populaţiei băştinaşe, prin recunoaştere fără reticenţe a dreptului acestor popoare de a se conduce singure, prin realizarea unei Uniuni fondată pe egalitatea absolută de drepturi şi obligaţii şi prin libera decizie a popoarelor participante. Demascînd politica reacţionară a cercurilor imperialiste franceze faţă de revendicările coloniilor, comuniştii francezi au desfăşurat o muncă uriaşă în vederea cunoaşterii de către masele largi a realităţilor regimului colonial, pentru ca, în felul acesta, să fie mai lesne înţeleasă justeţea luptei de eliberare a popoarelor oprimate şi deci să se acorde ajutorul cuvenit mişcărilor de emancipare. Folosind cele mai diverse mijloace de acţiune, P.C.F. a demascat adevăratele cauze ale continuării politicii de violenţă, concretizată în războaie deschise sau expediţii de pedepsire, în privarea populaţiei de cele mai elementare drepturi, în introducerea unor măsuri excepţionale, subliniind în permanenţă că această politică este contrară intereselor naţionale reale ale poporului francez, că ea alimentează acţiunile celor care tind la dezagregarea Uniunii Franceze. Condamnarea unei astfel de politici nefaste, care nu putea duce decît la slăbirea încrederii popoarelor din colonii faţă de Franţa, se făcea încă şi din alt considerent important: diversele teritorii ale Uniunii Franceze — atrăgeau atenţia comuniştii ca adevăraţi patrioţi — constituiau obiectul poftelor imperialiştilor străini, mai ales ale celor din Statele Unite ale Americii; penetraţia capitalului american în posesiunile Franţei avea drept completare o ingerinţă politică şi militară în afacerile interne ale acestor teritorii, ingerinţă încurajată, nu fără un scop precis, de către colonialiştii francezi.

Un obiectiv important în lupta anticolonială l-a constituit demascarea argumentelor invocate de adepţii colonialismului pentru menţinerea sistemului colonial sub masca aşa-zisei „apărări a intereselor naţionale" (p. 72—73) sau a „misiunii civilizatoare" a colonizării. P.C.F. a subliniat în permanenţă că această colonizare a fost un act de violenţă, o acţiune de forţă interesată, că războaiele şi represiunile la care recurg colonialiştii sînt făcute numai şi numai în scopul menţinerii rînduielilor coloniale, a păstrării beneficiilor marilor societăţi din colonii şi a obţinerii de noi profituri prin exploatarea mai intensă a resurselor umane şi materiale ale ţărilor subjugate din Asia sau Africa.

---

[8] R. Barbé, *La politique du Parti et les théses colonialistes*, în «Cah. du comm.» nr. 7/1946, p. 566—577; G. Thevénin, *La bourgeoisie française face au problème coloniale*, în «Cah. du comm.», nr. 4/1960, p. 526—544; R. Barbé, *Caractéristique du colonialisme français*, în «Cah. du comm.», nr. 9/1960, p. 1376—1417.

În bătălia anticolonială nu s-a pierdut din vedere să se ia poziție și împotriva altor mijloace folosite de colonialiști pentru a-și menține dominația. Unul dintre aceste procedee era ridicarea unor popoare coloniale împotriva altora. Faimoasa deviză „Divide et impera" a devenit o practică generalizată pe teren politic — prin folosirea populațiilor din același stat unele împotriva celorlalte sau a unor state contra altora — și, de asemenea, din punct de vedere militar — prin utilizarea în diverse teritorii ale Uniunii Franceze de trupe compuse din băștinași provenind din alte țări ale imperiului colonial francez. În același timp, s-a urmărit să se demaște și alte manevre colonialiste, precum și asigurarea colaborării anumitor cercuri ale burgheziei sau a elementelor feudale în vederea dezorientării mișcării naționale, folosirea anticomunismului ca una din mijloacele calomnioase folosite de imperialiști în scopul divizării și a slăbirii forțelor mișcării de eliberare ca și recurgerea, în aceleași scopuri ostile, la sprijinul bisericii catolice.

Fiecare acțiune colonialistă a fost folosită de P.C.F. pentru a denunța pe responsabili și a chema la acțiuni de masă în vederea sprijinirii victimelor și a satisfacerii revendicărilor de libertate ale popoarelor asuprite. Exemple în această privință nu sînt puține pentru că și acțiunile represive ale colonialiștilor francezi au fost numeroase. Comuniștii francezi și-au ridicat glasul împotriva politicii de forță urmată față de Liban și Siria [9], au protestat vehement împotriva represiunii din Algeria (mai 1945), care s-a soldat cu 40 de mii de morți [10], ca și contra teribilelor represalii din Madagascar (1947) care au înregistrat 90 de mii de victime [11].

O pagină glorioasă în istoria luptei anticoloniale a înscris P.C.F. prin acțiunile desfășurate împotriva războaielor din Vietnam [12] și Algeria.

Chiar de la începerea ostilităților în Indochina, subliniindu-se, mai întîi, vinovăția colonialiștilor în provocarea conflictului, s-au pus în evidență interesele de ordin economic, politic și strategic ale trusturilor coloniale din metropolă în Asia de sud-est [13], cauzele și caracterul „războiului murdar". Paralel cu demascarea caracterului și a consecințelor războiului din Indochina, atît asupra situației poporului francez cît și asupra vietnamezilor, P.C.F. a urmărit să atragă în lupta împotriva politicii nefaste a reacțiunii franceze noi categorii sociale, pe toți oamenii cinstiți, indiferent de convingeri politice, care suportau povara cheltuielilor militare sau

---

[9] Jacques Couland, *L'éveil du monde arabe*, Ed. Soc., P., 1964, p. 68—69; M. Thorez, *O politică franceză. Renaștere, democrație, unitate*, Ed. P.C.R., Buc., 1946, p. 115—117.

[10] *Новейшая история стран зарубежной Азии и Африки*, Изд. Ленингр. Унив., 1963, стр. 585.

[11] P. Boiteanu, *Madagascar. Contribution à l'histoire de la nation malgache*, Ed. Soc., P., 1958, p. 372—377; P. Stibbe, *Justice pour les malgaches*, Ed. du Seuil, P., 1954, p. 17—19.

[12] Pentru situația din Asia de sud-est după al doilea război mondial, pentru mișcarea de eliberare a popoarelor din această parte a lumii împotriva jugului colonial și pentru lupta P.C.F. împotriva războiului din Vietnam, vezi: A. C. Лаврищев, *эндокитайский вопрос после второй мировой воины*, M, 1960, p. 228; C. H. Ростовский, *Рабочее и национально-освобоoительное движение в странах юго-восточной мировой и после второй мировый Войны* M. 1959, p. 109; J. Chesneaux, *Contribution à l'histoire de la nation vietnamienne*, Ed. Soc., P., 1955, 324 p.; M. Thorez, *Articole și cuvîntări*, E.P., Buc., 1958, p. 340—341, 355—358, 372—377, 386—389; R. Barbé, *L espeuples d'outre-mer dans la lutte antiimpérialiste*, în «Cah. du comm.», nr. 3/1948, p. 271—286; Jean Guillon, *Les peuples d'Asie en lutte pour leur indépendance*, in «Cah. du comm.», nr. 11/1948, p. 1273—1286, Idem, *La lutte contre la guerre du Vietnam*, în «Cah. du comm.», nr. 9/1949, p. 1111—1121; Jean Lautissier, *La compagne contre la guerre du Viet-Nam*, «Cah. du comm.», nr. 4/1949, p. 490—493.

[13] Jean Guillon, *A propos du Viet-Nam: la question nationale et coloniale*, în «Cah. du comm.», nr. 3—4/1947, p. 217—245.

care-și vedeau fii trimiși să moară într-un război nedrept, pentru o cauză străină. El a inițiat numeroase acțiuni practice, a folosit cele mai diferite mijloace, ca și mai tîrziu împotriva războiului din Algeria, pentru încetarea acțiunilor militare și recunoașterea independenței Republicii Vietnam: întruniri, manifestații, petiții, voturi pentru pace, delegații la guvern, adunări informative, greve, acțiuni de masă contra fabricării și transportării materialului de război, folosirea tribunei parlamentare și mai ales a presei penru denunțarea politicii coloniale nedrepte și a repercusiunilor acesteia asupra destinelor țării, a viitorului relațiilor dintre Franța și teritoriile de peste mări [14].

Nu mai puțin activă s-a dovedit a fi campania desfășurată de comuniști împotriva războiului din Algeria [15], care a ridicat probleme mult mai complexe [16]. Războiul ar fi putut să înceteze imediat, poporul francez ar fi fost scutit de numeroase jertfe umane și pagube materiale, dacă s-ar fi dat curs repetatelor propuneri ale P.C.F. — relevate în lucrare — care cerea negocieri imediate pentru încetarea focului și a represiunilor, recunoașterea drepturilor poporului algerian la o existență independentă, repudierea raporturilor coloniale impuse prin forță și stabilirea, pe bază de egalitate și reciprocitate, a legăturilor economice, politice și culturale între Franța și Algeria. Comuniștii francezi, ca patrioți si proletari internaționaliști, ridicîndu-se împotriva războiului „imbecil și fără ieșire" din Algeria, demascau actele de violență ce se comiteau pe pămîntul algerian, subliniau că prelungirea ostilităților agravează peste măsură deficitul bugetar al metropolei și compromite reformele sociale, duce la distrugerea libertăților democratice și ușurează dezvoltarea pericolului fascist, aduce o gravă atingere prestigiului internațional al Franței și primejduiește, în același timp, viitorul raporturilor acesteia cu întreaga Africă de Nord. Evidențierea necontenită a legăturii dintre dificultățile personale ale oamenilor de rînd și continuarea războiului colonialist, lupta pentru constituirea unui nou „front popular" împotriva marelui capital, necesitatea stabilirii unității de luptă între muncitorii comuniști și socialiști pentru organizarea unor acțiuni comune în vederea eșuării planurilor reacțiunii [17]

---

[14] Problema luptei împotriva războiului din Vietnam a fost tratată, sub toate aspectele ei, în discursul rostit de André Marty la Congresul al XII-lea al P.C.F. vezi «France Nouvelle», nr. 226/15. IV. 1950, p. 3—44.

[15] Pentru problema algeriană după 1945, în general, ca și despre lupta P.C.F. pentru o politică justă față de Algeria. vezi date interesante și detalii în Marcel Egretaud, *Réalité de la nation algérienne*. Ed. Soc., P., 1961, 319 p.; Р. Г. Ланда, *Национально-освободительное движение в Алжире (1939—1942 гг)*, Изд. Вост. лит., M., 1962, 289 p.; M. Thorez, *Textes choisis sur l'Algérie*, P., 1962, 140 p.; Yves Lacoste etc., *L'Algérie. Passé et présent*, Ed. Soc, P., 1960, 463 p.; M. Thorez, *Articole și cuvîntări*, p. 545—551, 576—584, 586—591; Ю. В. Ширковски, *Борьба Французско Коммунистической Партии против войны Алжире*, M, 1962, 150 p.; Elie Mignot, *Der Kampf der Kommunistischen Partei Frankreichs gegen den Kolonialismus und für den Frieden in Algerien*, Berlin, 1959, 39 p.

[16] Lèon Feix, *Comuniștii francezi și războiul din Algeria*, în «Probleme ale păcii și socialismului», nr. 2/1960, p. 41—49.

[17] În afara ziarului „L'Humanité", numeroase materiale, pe lîngă lucrările menționate, referitoare la războiul din Algeria, la implicațiile sale pe plan social, politic și economic și la lupta comuniștilor împotriva războiului caracterizat ca fiind „o plagă care distruge forțele vii ale țării" găsim în «Cahiers du communisme» și în «La Démocratie Nouvelle». Cităm cîteva articole mai importante: *Pour la paix immédiate en Algérie*, în «Cah. du comm.», nr. 11/1959, p. 979—983; Jeanette Vermeersch, *Le problème algérien et l'interêt naional*, în «Cah. du comm.», nr. 6/1959, p. 155—167; Marcel Dufriche, *Notre combat pour la paix en Algérie*, în «Cah. du comm.», nr. 6/1959, p. 585—598; Henri Chauveanu, *Une seule issue en Algérie. la négociation*, în «Cah. du comm.», nr. 10/1959, p. 887—891; J. Duclos, *Après 7 ans de guerre*, în «La Dém. nouv.», nr. 6/1961, p. 3—6; Idem, *Au centre de la politique française; L'Algérie*, în «La Dem. nouv.», nr. 6/1959, p. 3—8.

— iată încă alte probleme care au stat în centrul preocupărilor P.C.F. în domeniul combaterii colonialismului și care s-au bucurat în lucrare de importanța corespunzătoare.

Este lesne de înțeles că lupta împotriva colonialismului n-a fost deloc ușoară. Chiar în condiții grele, tenacitatea în luptă și spiritul de sacrifiu au fost calități morale dovedite de comuniștii francezi si în domeniul luptei anticoloniale. Împotriva P.C.F. s-a dezlănțuit prigoana, numeroși comuniști au fost urmăriți, persecutați sau întemnițați pentru blamarea colonialismului și pentru acțiunile anticoloniale întreprinse, dar voința lor de luptă n-a putut fi înfrîntă. Succesul deplin al luptei presupunea învingerea a numeroase prejudecăți cu caracter colonialist, pe care burghezia franceză — care avea în problema colonială tradiții datînd de 5 secole — se străduia să le inoculeze de la o vîrstă tînără, combaterea șovinismului și naționalismului, cultivate de burghezie și de către liderii socialiști [18]. În lupta ideologică desfășurată de P.C.F. împotriva colonialismului, el s-a bizuit și a făcut mereu apel la marea tradiție de luptă contra nedreptății și opresiunii (p. 28—30), la tradiția socialistă de luptă împotriva jugului colonial, tradiție legată, înainte de toate, de numele lu Jules Guesde [19] și Jean Jaurès [20].

Volumul ridică și alte chestiuni interesante, demne de consemnat; noi ne-am limitat însă să trecem în revistă ideile de bază care se desprind din lucrare. Multitudinea problemelor care se impuneau a fi relevate au obligat pe Monique Lafon să-și selecteze cu grijă materialul pentru a fi cît mai concludent, pentru a cuprinde, într-un volum de proporții totuși reduse, toate aspectele, atît de numeroase și de variate, ale luptei anticoloniale. Volumul, insistînd cu predilecție asupra chestiunilor de principiu în problema colonială, n-a tratat într-o măsură mai însemnată formele concrete de luptă, acțiunile practice folosite de P.C.F. împotriva colonialismului, bogatul arsenal de mijloace utilizat de comuniști pentru a atrage în lupta anticolonială noi forțe sociale. În felul acesta, succesele repurtate de P.C.F. în lupta împotriva colonialismului ar fi fost mai bine reliefate și mai lesne înțelese. În același timp, s-ar fi putut evidenția și alte aspecte ale activității desfășurate de P.C.F. în sprijinul popoarelor dependente din colonii și semicolonii. Numeroasele propuneri ale reprezentanților comuniști în Adunarea Uniunii Franceze, care ar merita o analiză specială, vorbesc tocmai de grija și preocuparea P.C.F. pentru soarta populațiilor de peste mări. Aceste propuneri, deosebit de semnificative pentru poziția comuniștilor, făceau parte dintr-un larg program de dezvoltare socială și economică a teritoriilor din Uniunea Franceză, atîta timp cît acestora nu li se acorda independența. Comuniștii au propus, de exemplu, în dese rînduri, efectuarea reformei agrare [21], satisfacerea cu prioritate a nevoilor celor mai urgente de modernizare și echipare a acestor țări, de construire a unor obiective nu cu caracter militar și strategic, ci folosirea creditelor pentru realizări de ordin social (construirea de locuințe, alocarea de fonduri bănești pentru învățămînt și sănătatea publică [22], dezvoltarea mijloacelor de comunicații [23]. De asemenea, tot în sprijinul populației autohtone, pentru ridicarea nivelului ei de viață, pentru asigurarea deplinei egalități de drepturi politice, economice și sociale s-a recomandat îmbunătățirea legislației sociale: introducerea Codului

---

[18] *Социал-реформизм и колониальный вопрос (Позиция правых социалистов связи с распадом колониальной системы)*, Соцекгиз, М, 1961, 269 стр.

[19] *Jules Guesde, Textes choisis (1867—1882)*, Ed. Soc., P., 1959, 160 p.

[20] Jean Jaurès, *Textes choisis. Contre la guerre et la politique coloniale.*, Ed. Soc., P., 1959, 239 p.

[21] R. Barbé, *Les problèmes de l'Union Française, loc. cit.*, p. 974; *Programme d'action gouvernamentale présenté par le Parti Communiste Française*, în «Cah. du comm.», nr. 11/1946, p. 1102.

[22] *Journal officiél de la République Française, Débats de l'Assemblée de l'Union Française*, nr. 67 din 16/XII. 1949, p. 1291—1294: nr. 68/17. XII. 1949, p. 1317.

[23] *Ibidem*, nr. 25/8. IV. 1949, p. 437.

Muncii [24], respectarea decretului referitor la suprimarea muncii forțate [25], admiterea sindicatelor profesionale și lărgirea drepturilor acestora, suprimarea totală a amenzilor, dreptul de grevă și arbitraj [26], înlăturarea practicii concedierilor nejustificate și a mutărilor administrative arbitrare [27]. Alte propuneri se refereau la dezvoltarea învățămîntului prin școlarizarea totală a copiilor și prin asigurarea bazei sale materiale [28], la educația populară [29] în teritoriile de peste mări etc.

Volumul *Partidul Comunist Francez în luptă împotriva colonialismului* evidențiază atitudinea P.C.F. într-o chestiune atît de importantă a contemporaneității cum este problema național-colonială, lupta de eliberare a popoarelor din colonii și semicolonii. El arată că P.C.F. a stat ferm pe pozițiile marxism-leninismului în problema colonială, manifestîndu-și în permanență principialitatea și consecvența în acțiunea de combatere a colonialismului P.C.F. a crescut și s-a întărit în focul luptei anticolonialiste. Rămînînd credincios internaționalismului proletar și apărînd, în același timp, adevăratele interese naționale ale Franței, P.C.F. a fost singurul partid din metropolă care a condamnat colonialismul, indiferent de modul lui de manifestare, și a luptat hotărît împotriva oricăror forme de subjugare colonială.

Volumul de care ne-am ocupat, relevînd prețioasa contribuție a P.C.F. la slăbirea și zdrobirea lanțurilor robiei coloniale, la combaterea politicii de jaf și cotropire a cercurilor imperialiste franceze și la susținerea luptei de emancipare a popoarelor asuprite, reprezintă un însemnat și elocvent izvor documentar. El suscită interes și este necesar tuturor celor care vor să cunoască mai detaliat sau să studieze mai profund uriașele forțe ale democrației și progresului social din epoca contemporană ca și succesele repurtate de ele în lupta antiimperialistă ; lucrarea este, de asemenea, binevenită și deosebit de utilă pentru cei care se ocupă de mișcarea muncitorească internațională de după al doilea război mondial ca și de istoria Franței în perioada postbelică.

I. Seftiuc

SHLOMO AVINERI, *War and Slavery in More's „Utopia"*, în «International Review of social History», vol. VII, 1962, Part 2, p. 260—290.

Apariția unei lucrări privind concepțiile lui Morus prezintă o deosebită importanță ; faptul că binecunoscutul umanist englez de la începutul secolului al XVI-lea este considerat întemeietorul socialismului utopic face ca înțelegerea ideilor sale să contribuie într-o însemnată măsură la înțelegerea gîndirii socialiste premarxiste în general. Iată de ce am considerat necesar să ne oprim asupra lucrării lui Shlomo Avineri consacrată problemei războiului și sclaviei în *Utopia* lui Morus, cu atît mai mult cu cît modul de tratare a chestiunilor amintite este de natură să trezească însemnate și justificate obiecții.

Shlomo Avineri pornește de la constatarea că în *Utopia* întîlnim două aspecte care nu concordă de fel cu imaginea unui stat ideal : existența sclaviei și metodele prin care se duce politica externă. Dacă sclavia poate fi justificată parțial prin critica făcută în prima parte a *Utopiei* deselor și nejustificatelor condamnări la moarte din Anglia Tudorilor, autorul consideră că nu același lucru se poate spune despre felul în care Morus îi pune pe locuitorii statului său imaginar să ducă războiul. El constată o discordanță între ura declarată a utopienilor pentru război și metodele folosite de ei în politica externă care, consideră Shlomo Avineri, sînt de-a dreptul reacționare. Asupra acestei categorisiri vom mai reveni.

Înainte de a încerca să găsească o explicație a acestei situații, autorul face o trecere în revistă a felului cum a fost ea rezolvată de către diferiți istorici, în conformitate cu concepțiile lor generale, și aceasta este fără îndoială partea cea mai interesantă a lucrării. Shlomo Avineri constată existența a trei curente a căror evo-

[24] *Ibidem*, nr. 8/4.XII. 1949, p. 52 și urm.
[25] *Ibidem*, p. 55.
[26] *Ibidem*, p. 56—57.
[27] *Ibidem*, nr. 1—3/30.XII.1949, p. 1437—1440.
[28] *Ibidem*, nr. 51/22.VII.1950, p. 1110—1115.
[29] *Ibidem*, nr. 25/8.IV.1949, p. 437—438.